

HUKUK DAVASINDA HAKİMİN VERDİĞİ KESİN MEHİLİN HAKKI KISITLAMASI

(Yargıtay 6 ncı Hukuk Dairesi'nin 20.9.1984 tarih
ve 8022/8360 sayılı kararının düşündürdükleri)

Doç. Dr. Ejder YILMAZ (*)

1) Yargıtay 6 ncı Hukuk Dairesi, 20.9.1984 tarih ve Esas No. : 1984 / 8022, Karar No. : 1984/8360 sayılı bir kararında şöyle demektedir :

"Dava, temerrüt nedeniyle kiralananın boşaltılması isteminden ibarettir. Mahkeme istem gibi karar verilmiş ve hüküm davalı tarafından temyiz olunmuştur - Davacı, Temmuz, Ağustos, Eylül aylarına ait kiranın 9.9.1983 tebliğ tarihli ihtara rağmen süresinde ödenmediğini ileri sürerek kiralananın boşaltılmasını istemiştir. **Davalı**, 15.2.1984 tarihli oturumda kira borcu olmadığını ve **ödemeye ait delillerini mehil verilirse ibraz edeceğini savunmuştur**. 15.2.1984 tarihli oturumda tarafların yazılı, sözlü bütün delillerini **10 gün içinde ibraz etmek üzere kesin mehil verilmesine karar verilmiş ve yargılama 20.4.1984 gününe bırakılmıştır**. 20.4.1984 tarihli oturumda davalı bir dilekçe vererek, ödemesine ait sekiz adet makbuzun dilekçesinde ekli olduğunu bildirmiş ve şifahî beyanında da delillerini şimdi ibraz ettiğini beyan etmiştir. Mahkemece aynı oturumdaki ara kararıyla, **davalının süresi içinde delillerini ikame etmemesi sebebiyle delil ikamesinden vazgeçtiğine karar verilmiştir**. Davalının 20.4.1984 tarihli dilekçesi dosya arasına konulduğu halde bu dilekçeye ekli sekiz adet ödeme makbuzunu dosyaya koymaması yerinde değildir. Her ne kadar hakimin ilk celsede delil ibrazı için kesin mehil verebilmesi mümkün ise de, bundan **amaç davanın bir an önce bitirilmesi**dir. 15.2.1984 tarihli oturumda taraflara delil ikamesi için on gün süre tanırken yargılamanın iki aydan fazla bir zaman sonraya bırakılması bu amaca aykırıdır. Kaldı ki, yargılamanın yürütülmesi bakımından **verilecek mehiller delillerin ibrazını önler olmayıp, ibrazı sağlar nitelikte bulunmak gerekir**. Temyiz dilekçesine eklenen PTT makbuzlarına göre de temerrüde esas olan aylara ait kira paralarının ihtardan evvel konutta ödemeli olarak davacıya gönderildiği belirtildiğinden, **yukarda belirtilen ve delil ibrazı için verilen mehil bir**

(*) A. Ü. Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra - İflas Hukuku Anabilim Dalı

hakkın istihsalini önler ve savunmayı kısıtlar niteliktedir. Bu cihetler göz-önünde tutulmadan ve ibraz edilen deliller alınmadan yazılı şekilde karar verilmesi usul ve kanuna aykırıdır” (1).

Yukarıya aynen alınan bu karar, medeni usul hukukuna egemen olan ilkeler açısından ve özellikle kesin mehil müessesesi bakımından değerlendirmeye şayan bir karardır.

II) Medeni usul hukuku, şekil hukuku olması nedeniyle, diğer şekil kuralları yanında, sürelerle (müddetlere) ilişkin olarak da Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nda pekçok hüküm yer almıştır. Bunlar, HUMK. 159-165’de genel olarak düzenlenmiştir. Ayrıca, Kanunun pekçok maddesine de sürelerle ilgili hükümler serpiştirilmiştir. Sürelerle ilgili hükümlerin çokluğu, davaların belli bir zaman içerisinde ve esas olarak belli bir düzene bağlı ve hızlı (çabuk) bir şekilde görülmesi ihtiyacından ve yargılamanın amacından (2) kaynaklanmaktadır.

Medeni usul hukuku veya diğer bir deyişle, hukuk davaları bakımından süreler, genel olarak, taraflar için öngörülen süreler ve mahkemeler için öngörülen süreler olarak ikiye ayrılmaktadır (3).

Taraflar için öngörülen süreler, tarafları belli zaman kesitleri içerisinde belli işlemlerde bulunma durumunda bırakan sürelerdir. Tarafın, kendisi açısından öngörülen süre içerisinde yapması gereken işlemi yapmaması halinde, kural olarak, taraf o hususla ilgili olan hakkından vazgeçmiş sayılır ve bu durum genellikle, o taraf aleyhine bazı sonuçlar doğurur. Bu da doğal bir sonuçtur; çünkü, taraf, kendisinin yapması gereken işlemleri belli zaman kesiti içerisinde yapmak zorunda bırakılmazsa ve kendisine, istediği (dilediği) zaman işlem yapabilme serbestliği tanınacak olursa, davalarda sonuç alabilmek olanaksız hale gelir ve yargılama amacına ulaşamaz.

O halde, hukuk davaları bakımından, “taraflar kendileriyle ilgili usul işlemlerini belli zaman kesiti içerisinde yapmak zorundadırlar” şeklinde bir genel kuralın varlığından sözedilmesi yanlış olmaz. Mamafih, bu kuralın değerini daha iyi anlayabilmek için de, taraflar için öngörülen sürelerin kanun tarafından mı, yoksa hâkim tarafından mı tayin edilmiş olduğuna da bakılması gerekir. Çünkü, taraflar için öngörülen sürelerin kanun tarafından konulmuş olması ile hâkim tarafından tayin edilmesi, usul hukuku bakımından önemli bazı sonuçlar doğururlar :

(1) Bkz. Yasa Hukuk Dergisi, Kasım 1984 (11), s. 1635-1636 (No. 882).

(2) Bkz. bu konuda Ejder Yılmaz, Medeni yargılama hukukunda ıslah, İstanbul 1982, s. 1-9 ve orada anılan yazarlar.

(3) Bkz. Baki Kuru, Hukuk Muhakemeleri Usulü, cilt 4, Ankara 1984, s. 3761 vd.

Kanunun koymuş olduğu süreler, kural olarak, kesindir; Kanunda ayrı (müstesna) hallerde (bkz. örneğin HUMK m. 164, 166, 182, 195, 197, 198, 215) başka durumlarda hâkim, kanunun koymuş olduğu süreleri çoğaltamaz veya azaltamaz (HUMK m. 159)). Kanunun koymuş olduğu sürelerde yapılması gereken işlem yapılmazsa o hak düşer (HUMK m. 163 / cümle 2). Buna karşılık, **hâkim tarafından tayin olunan süreler ise, kural olarak kesin değildir;** hâkim kendi tayin ettiği süreleri (4), iki tarafı dinledikten sonra kabul edilebilir (makul) sebeplere dayanarak azaltıp çoğaltabilir (HUMK m. 159/cümle 2). Hâkimin kendi tayin ettiği sürenin kesin olduğuna karar verebilmesi de mümkündür; eğer hâkim sürenin kesin olduğunu belirtmemiş (5) ise, tayin olunan müddeti geçirmiş olan taraf yenisini isteyebilir. Bu suretle verilecek süre kesindir ve bir daha verilemez (HUMK m. 163).

III) Hâkimin kendi tayin ettiği süreye, uygulamada "mehil" (önel) adı da verilmektedir.

- (4) Kanunumuzda, burada bir tercüme eksikliği vardır; m. 159/cümle 2'yi, kaynak Nöşateli Usul Kanunu m. 134, III'de olduğu gibi şöyle anlamak gerekir: "Hâkim, kendi tâyin ettiği müddetleri, kendi tarafından tayin edilen müddetin içinde, iki tarafı dinledikten sonra makul sebeplere hânen tenkis veya tezyit edebilir" (bkz. Baki **Kuru / Ejder Yılmaz, En son değişikliklere göre notlu - gerekçeli Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve ilgili mevzuat**, Ankara 1983, s. 63 dipnot 2).
- (5) Veya belirtilmiş ise, bu belirtmenin kesin ve açık bir şekilde olması ve ayrıca, kesin mehile uyulmamasının doğuracağı sonuçlar taraflara anlatılarak tutanağa geçirilmelidir. Aksi takdirde, bu husus Yargıtay'ca bozma sebebi olarak kabul edilmektedir. Bkz. örneğin: "Müddetin katî olduğuna mütedair kararın açık ve kesin neticeli olmalı lazımdır; yani, hâkim yapılacak muameleyi açık ve etraflı olarak belirttikten sonra muamelenin ne kadar müddet içinde yapılması gerektiğini ve yapılmaması halinde hukukî neticeyi kesin olarak göstermelidir" (İİD 27.12.1962, 14562/15395: **Kuru**, age. s. 3764 dipnot 21'den naklen); "HUMK'nun 163. maddesi uyarınca ilgili taraflara verilecek önel ve kesin önele ilişkin ara kararında yapılması gereken işlerin neler olduğunun bir bir açıklıkla belirtilmesi, tanınan sürenin yeterli ve elverişli olması, ayrıntılı olarak saptanması, önele uyulmamasının doğuracağı sonuçların açıklanması ve tarafların uyarılması gerekir" (HGK 21.9.1983, 14-3447/825: İzmir Barosu Dergisi, 1984/1, s. 75-76); "Yasal süre içinde yapılması gereken şeyin ne olduğu yasalarda yazılmış ve gösterilmiştir. Hâkimin tanıdığı süre içinde yapılması istenilen işlemin ne olduğu ise hâkimin bu yöne ilişkin bulunan ara kararında her halde açıklanmış olmalıdır. Hâkimin süreye ilişkin ara kararının tereddüd uyan-dırmayacak, yorumu zorunlu kılmayacak, yanlış anlamayı önleyecek, ilgili tarafından kolaylıkla anlaşılacak derecede açık, sade ve sınırlı olması gereklidir. - Bu hususla ilgili ara kararı konusu, kapsamı ve sınırları bakımından orta halli bir kişinin rahatlıkla anlayabileceği kadar açık olmalıdır. Pek az kişinin akıl erdirebileceği 'muğlak ifadeli' bir ara kararının sa-

Hâkim, tayin ettiği süreyi (mehili) kesin olarak nitelerse (6), tarafın o süre içerisinde, gerekli işlemi mutlaka yapması zorunludur. Aksi takdirde, taraf, hakkını süresi içerisinde kullanmadığından hakkı düşer (HUMK m. 163/cümle 2'ye kıyasen).

Hâkimin, bir süreyi "kesin" olarak tayin etmesinin (yani, taraflara kesin mehil vermesinin) nedeni, yargılamayı hızlı (çabuk) bir şekilde görmek ve bu arada tarafların davayı uzatıcı davranışlarına engel olmaktır. Yargıtay'ın bir kararında da belirtildiği gibi, "HUMK'nun 163 üncü maddesinde yer alan 'kesin önel' kuralı, davayı uzatmak ve sonucunu geciktirmek amacını güden tarafın davranışlarını önlemek için getirilmiştir" (7).

Hâkimin bir süreyi kesin olarak nitelemesi halinde, verdiği karar, bir "ara kararı"dır ve bilindiği gibi, ara kararlarından dönülebilmesi, kural olarak, mümkündür. Ancak, hâkimin tayin ettiği süreyi kesin olarak nitelemesi halinde, bu durum, işlemin süresi içerisinde yapılmaması halinde, sürenin verildiği taraf aleyhine sonuçlar ortaya çıkarır ve kesin mehil, diğer taraf için bir usulî kazanılmış (müktesep) hak doğurur (8). Bu nedenle, hâkim kesin mehile ilişkin ara kararından dönemez; yani hâkim, verdiği kesin mehilden sonra bu süreyi uzatamaz (9).

IV) Yazımın konusunu oluşturan Yargıtay 6 ncı Hukuk Dairesi'nin kararında belirtilen olayda, hâkim 15.2.1984 tarihli oturumda taraflara delillerini sunmaları için on günlük kesin mehil vermiş ve yargılamayı 20.4.1984 tarihine bırakmıştır. Davalı, on günlük süre içinde herhangi bir davranışta bulunmamış ve yargılamanın ertelendiği 20.4.1984 tarihinde kendisinden istenilen kiralari ödediğine ilişkin olarak makbuzlarını mahkemeye vermek istemiştir; mahkeme ise, davalı tarafın dilekçesini almış ve fakat dilekçenin eki olarak gösterilen makbuzları dosyaya koymamış

de vatandaş tarafından anlaşılması olanağı yoktur. Özetle, hâkimin kesin süreye ilişkin ara kararında ilgili tarafın yapması gerekli görülen işler, sade bir dil kullanılarak 'kolayca' anlaşılabilir biçimde 'birer birer' ve 'açıkça' gösterilmiş olmalıdır" (HGK 25.6.1975, 1-560/837 : Yargıtay Kararları Dergisi 1976/1, s. 9-10).

- (6) Veya hâkim sürenin kesin olduğunu bildirmese de, verilen süre yeni (ikinci) bir süre ise (ki, HUMK. m. 163/cümle 5 gereğince bu ikinci süre kanundan dolayı kesindir).
- (7) 4. HD 21.3.1983, 1276/3007 (Kuru, age. s. 3768-3769'dan naklen).
- (8) 14. HD 23.10.1975, 4328/4609 (Mustafa Reşit Karahasan, Türk Medeni Kanunu, Eşya Hukuku, cilt 1, Ankara 1977, s. 111-112); ayrıca bkz.: 6. HD 23.10.1956, 6154/5782 (Jurisdictio Kazai İçtihat, 1957/7 s. 634).
- (9) Elbette, HUMK m. 166 vd. hükümlerinin öngördüğü şartların gerçekleşmesi halinde, "eski hale getirme" (hali sabıka irca) kurumuna ilişkin hükümler saklıdır.

ve aynı oturumdaki ara kararıyla, davalının süresi içinde delillerini ikame etmemesi sebebiyle delil ikamesinden vazgeçtiğine karar vermiştir.

Yukarda verilen bilgiler ışığında, ilk bakışta, mahkemenin verdiği kararın yerinde olduğu söylenebilir. Çünkü, hâkim kesin mehil vermiş ve bu kesin mehile rağmen davalı taraf, süresi içinde delillerini gösterememiştir. Ohalde, Kanunun (HUMK m. 163/cümle 2) deyişiyle, davalının delil gösterme "hakkı sâkit olmuştur" ve şekli açıdan mahkemenin kararı yerindedir. Ancak, soruna daha yakından bakıldığında ve bazı ihtimaller gözönüne alındığında, mahkemenin kararının gerçekten yerinde olup olmadığı tartışılabilir. Şöyle ki :

1) Hâkimin tayin etmek durumunda olduğu bir süreyi (aksine kanunda bir açıklık olmadığı sürece), kesin olarak nitelendirip nitelendirmemek, hâkimin takdir yetkisi içindedir. Hâkim, somut olayın özelliklerine bakarak ve yargılamanın amacını gözönünde bulundurarak, taraflara verdiği sürenin (mehilin) kesin olduğuna karar verebilir. Bu yetki, hâkime Kanun (HUMK m. 163/cümle 3) tarafından verilmiştir. Ancak, hâkimin takdir yetkisi bulunması demek, hâkimin keyfi hareket edebilmesi anlamına elbette gelmez. Hâkim takdir yetkisini kullanırken tarafların durumunu, olayın özelliğini, objektif hukuk kurallarını ve hepsinin de üstünde yargılamanın amacını gözönüne alarak takdir yetkisini kullanmak zorundadır. Bu husus, hâkimin takdir yetkisini düzenleyen Medeni Kanun'un 4 üncü maddesinde şöyle dile getirilmektedir : "Kanunun takdir yetkisi verdiği ve icabı hale yahut muhik sebeplere nazaran hüküm vermekle mükellef tuttuğu hususlarda hâkim hak ve nisfete hükmeder."

O halde, hâkim, taraflara verdiği bir sürenin (mehilin) kesin olup olmadığını ve sürenin uzunluğunu belirlerken, "hak ve nisfete" hareket etmek zorunda olacaktır. Aksi takdirde, hâkim kendisine tanınmış bulunan takdir yetkisini yerinde kullanmamış olur ve bu durum belli çerçevede üst derece mahkemesi olan Yargıtay'ın denetimine tâbidir (10).

Yargıtay, yazımın konusunu oluşturan kararında, somut olay bakımından hâkimin takdir yetkisini yerinde kullanmadığı sonucuna varmıştır. Yargıtay'a göre : "Hernekadar hâkimin ilk celsede delil ibrazı için **kesin mehil** verebilmesi mümkün ise de (11), bundan amaç **davanın bir an**

(10) Bkz. bu konuda : Burhan Gürdoğan, Özel hukuk alanında maddi hukuk ve yargılama usulü yönünden yargıcın takdir hakkının Yargıtay'ca denetlenmesi, Ankara 1967, s. 42 vd.

(11) Burada, yeri gelmişken belirtiyim ki, 2494 sayılı Kanunla getirilen HUMK m. 180 inci maddesinin tanık listesini kapsayıp kapsamadığı uygulamada bazı tereddütlere yolaçmıştır. Yargıtay, yeni bir kararında haklı olarak şu şekilde karar vermiştir : "Mahkemece ilk oturumda davacıya tanık lis-

önce bitirilmesidir. 15.2.1984 tarihli oturumda taraflara **delil ikamesi için on gün süre tanınırken yargılamanın iki aydan fazla bir zaman sonraya bırakılması bu amaca aykırıdır.** Kaldı ki, yargılamanın yürütülmesi bakımından **verilecek mehiller** delillerin **ibrazını önler nitelikte bulunmak gerekir.** Temyiz dilekçesine eklenen PTT makbuzlarına göre de temerrüde esas olan aylara ait kira paralarının iptardan evvel konutta ödemeli olarak daacıya gönderildiği belirtildiğinden yukarıda belirtilen ve delil ibrazı için verilen mehil bir **hakkın istihsalini önler ve savunmayı kısıtlar niteliktedir”.**

2) Yargıtay, bu kararında açıkça söylememekle birlikte, ilk derece mahkemesinin tayin ettiği sürenin (yani, verdiği kesin mehilin) uzunluğunu az bulmakta ve bu kanısını, duruşmanın iki aydan fazla bir zaman sonraya bırakılmasına dayandırmaktadır.

Yargıtay, benzer olaylarda verdiği diğer bazı kararlarında sorunu, daha kesin ve net bir şekilde şöyle ifade etmektedir: “... duruşma iki ay aşkın bir zamana talik edildiği halde davacıya on gün gibi **çok kısa** ve kesin mehil verilmesi usul ve kanuna aykırıdır” (12); “... Yasanın 163 üncü maddesi uyarınca ilgili tarafa verilen önel ve kesin önele ilişkin ara kararında... tanınan **sürenin yeterli ve elverişli olması gerekir”** (13). Görüldüğü gibi, Yargıtay, hâkimin tayin ettiği kesin sürenin uzunluğunu denetlemektedir.

Ancak, burada karşımıza hemen başka bir soru çıkmaktadır: Acaba hâkim, davalıya on günden uzun bir süre (mehil) verebilir mi? HUMK m. 180, I hükmü, **davacının** elinde bulunan belgeleri dilekçeye ekleyerek vermesi gerektiğini düzenlemekte ve buna uyulmaması halinde, hâkimin ilk oturumda davacıya **on günlük kesin mehil** vereceğini II nci fıkrada belirtmektedir (14). Kanunun âmir (buyurucu) hükmü nedeniyle hâkim da-

tesini ve delillerini bildirmek üzere mehil verilmiş, ancak ertelenen oturumda davacı vekiline mazereti kabul edilerek yargılama başka bir güne bırakılmıştır. Bu yargılama oturumunda tanık listesi verilmek üzere davacı vekili tarafından mehil istenmiş olup, ancak bu talep HUMK'nun 180 inci maddesi gerekçe gösterilerek reddedilmiştir. 2494 sayılı Yasayla değişik 1086 sayılı HUMK'nun 180. maddesinde, dava dilekçesinde sözü edilen ve davacının elinde bulunan belgelerden sözedilmiştir. Tanık listesi maddede yazılı belgelerden sayılmaz. Şu durumda 180 inci maddenin tanık listesi hakkında uygulanması mümkün değildir” (8. HD. 10.10.1984, 8650/8767; Yasa Hukuk Dergisi, Ekim 1984 (10) s. 1491 no. 317).

(12) 6. HD 22.10.1974, 4604/4549 (İlmi ve Kazai İçtihatlar Dergisi, 1975/11-12, s. 1034-1037).

(13) HGK 18.2.1983, 1-1284/141 (Yargıtay Kararları Dergisi 1983/10, s. 1439-1441).

(14) Bu hükmün gerekçesi için bkz. **Kuru/Yılmaz**, age, s. 70 dipnot 6.

vacıya on günden daha uzun bir süre (mehil) veremeyecektir. Buna karşılık, **davalının** elinde bulunan belgelerin mahkemeye verilmesiyle ilgili HUMK m. 195'e göre, davalı cevabını ve delillerini, dava dilekçesinin kendisine tebliği tarihinden itibaren on gün "veya **hâkim tarafından bir süre tayin edilmişse o süre içinde**" mahkeme kalemine bildirmek zorundadır. Görüldüğü gibi, HUMK m. 195 açısından hâkimin davalıya vereceği süre (ki, bu kesin bir süre -mehil- de olabilir, HUMK m. 163/cümle 3), HUMK m. 180, II'de olduğu gibi, "on gün" ile sınırlı değildir; hâkim, takdir yetkisini kullanarak sürenin uzunluğunu tesbit edecektir. İşte, yazımın konusunu oluşturan Yargıtay kararında belirtildiği gibi, hâkim davalıya on günlük kesin süre vermiş ve fakat buna karşılık, yargılamayı iik aydan fazla bir zaman sonraya bırakmıştır; yani, süreyi kısa bulmanın gerekçesi "yargılamanın iki ay sonraya bırakılmış olması"dır.

3) Kanımca, yalnız başına bu gerekçe (yani, yargılamanın iki ay sonraya bırakılmış olması gerekçesi), mahkemenin tayin ettiği on günlük kesin mehil vermesine ilişkin olan ara kararının yerinde olmadığını gösteremez. Çünkü, on günlük süre çok kısa bir süre değildir; hatta davacı bakımından 180 inci maddenin ikinci fıkrasına da konulmuş bulunan yeterli bir süredir. Eğer, kanun koyucu on günlük süreyi kısa görse idi, bunu 180 inci maddeye koymazdı. Bu açıdan, davalıya verilen on günlük süre, somut olayda başka bir özellik olmadığı takdirde yeterli olarak kabul edilebilir. Zira, davalının göstereceği deliller, ödemeye ilişkin makbuzlardır ve olaydan aksi anlaşılacağına göre, bu makbuzlar davalının elinde bulunmaktadır. Davalı bunları kolaylıkla, on gün içinde, mahkemeye sunabilecek imkâna sahiptir. Eğer davalı bu makbuzların elinde bulunmadığını, sözgelimi on gün içinde temin edemeyeceği bir yerde olduğunu iddia ediyorsa (ki, bu husus karardan anlaşılmamaktadır), o zaman on gün geçtikten sonra da bu delillerini mahkemeye sunabilir. Ancak, bunun yolu HUMK m. 166 vedevamı hükümlerinde düzenlenen eski hale getirme müessesesinden geçer. Eğer eski hale getirme koşulları gerçekleşmemiş ise (HUMK m. 167) ve süresinde talepte bulunulmazsa (HUMK m. 168) eski hale getirme de istenemeyecektir.

Olayda, hâkim davalıya on günlük kesin mehil vermiş ve davalı hâkimin verdiği bu kararın gereğini yapmamış (süreyi hiçbir faaliyette bulunmadan geçirmiş) ve duruşmanın bırakıldığı iki aydan sonraki bir tarihte delillerini sunmuştur. Yargıtay'ca, mahkemenin kesin mehil kararı, "uzunluk" açısından yerinde görülmediği için davalının delillerinin alınarak mahkemece değerlendirilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır. Delillerin her duruşmada verilebileceği ve hatta bu konuda belli sürelerle tarafların sınırlanamayacağı gibi bir sonuç, belki olması gereken hukuk ve özellikle mahkemenin maddi gerçeği bulması amacı bakımından düşünülebilirse de, olan hukuk ve özellikle HUMK m. 180, 195 hükümleri karşı-

sında kabul edilmesi, olanaksız olmasa da, çok zor bir husustur. Aksi takdirde, hâkimin kesin mehil tayin edebilme yetkisinin ve buna ilişkin hükümlerin konuluş amaçlarını anlayabilmek olanaksız hale gelir.

Yargıtay'ın somut olayda verdiği karar, hâkimin kesin mehil tayin edebilme yetkisini gölgeler niteliktedir ve hâkimin verdiği karara saygıyı da bir ölçüde ihmal eder durumdadır.

Yargıtay'ın somut olaydaki kararı, sonuç itibariyle davanın uzamasına da yolaçar niteliktedir. Çünkü, eğer davalı kendisine verilen kesin mehil içinde delillerini sunsa idi, hâkim 20.4.1984 tarihli duruşmadan önce bunları değerlendirebilecek ve belki de 20.4.1984 tarihli duruşmada kararını da verebilecekti. Oysa, davalı delillerini 20.4.1984 tarihli duruşmada verdiği ve Yargıtay'ın bozma ilâmı gereği bunlar kabul edildiği için, hâkim bunları değerlendirebilmek için duruşmayı ertelemek zorunda kalmaktadır. Bu ise, davayı uzatan bir sonuçtur. Yargıtay, burada hiç olmazsa, mahkemeye yol göstermek açısından, "delilleri şimdi al; ancak davalı, davanın gecikmesine neden olduğu için, davalıyı celse harcına mahkûm et ve ayrıca yargılama giderlerinin hesabında HUMK m. 418/1 ve 3'ü de (15) gözönünde bulundur" demeliydi. Fakat Yargıtay bunu dahi yapmamıştır.

4 Yargıtay'ın somut olayda verdiği karar, genelleştirilerek davacı bakımından kesinlikle uygulanamaz. Yani, duruşmanın iki ay sonraya atıldığı bir davada, hâkimin davacıya delillerini göstermesi için on günlük kesin mehil vermesi halinde, hâkimin kararının yanlışlığından (yani, sürenin kısalığından) kesinlikle sözedilemez. Zira, HUMK m. 180, II'ye göre, hâkim zaten azami on günlük süre verebilir; daha uzun süre veremez. Somut olayda, mahkeme her iki tarafa da delillerini göstermeleri için on günlük kesin mehil vermiştir. Eğer davacı da sözgelimi delillerini on gün içinde göstermek durumunda olsa idi, o takdirde Yargıtay süreyi davacı bakımından yeterli ve fakat davalı bakımından yetersiz görecekti! Böyle bir sonuç taraflar arasındaki eşitliği zedeler nitelikte olurdu. Hernekadar, önce davacının delillerini vermesi ve bunun davalıya bildirilmesinden sonra, davalının karşı delillerini göstermesi, dolayısıyla davalı açısından, sürenin davacının delillerini aldıktan sonra başlatılması uygun olur ise de, somut olayda böyle bir durum da sözkonusu değildir.

5) Gerçi, hâkimin taraflara on günlük mehil verdikten sonra, yargı-

(15) HUMK m. 418'e göre : "Davanın esası hakkında lehine hüküm verilmiş olan taraf aşağıdaki hallerden birini yapmış ise masarifi muhakemenin tamamı veya bir kısmıyla mahkûm edilebilir : 1. Davayı bililtizam uzatmak, ... 3. Yedinde bulunup da hükme müessir olan vesikaları vakit ve zamanıyla hasmına bildirmemek."

lamayı, olaydaki gibi iki ay sonraya değil de, daha yakın bir tarihe ertelemesi, elbette ki arzu edilirdi. Ancak, uygulamada iş çokluğu ve hâkim azlığı nedeniyle, duruşmalar arasında ortalama 1,5 - 2 aylık bir süre bulunmaktadır. Bu durum davaların uzaması sakıncası yaratmaktadır. Kanımca, bu sakıncanın ortadan kaldırılması, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun öngördüğü hükümlerin zorlanması ile değil, doğrudan doğruya hâkim sayısının nitelik ve nicelik bakımından artırılmasıyla mümkündür. Aksi takdirde, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'ndaki hükümlerin zorlanması, bir bütün olan Kanunun sistemini bozar ve arzu edilmeyen sonuçlara yolaçar.

Sonuç olarak, yazıma konu teşkil eden Yargıtay kararı, yanlış anlamlara yolaçabilecek niteliktedir kanısındayım.